

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 11, Αρ. 2Α (2022)

Ο ρόλος των δραστηριοτήτων αξιολόγησης ως βασικό στοιχείο αλληλεπίδρασης των φοιτητών/τριών με το εκπαιδευτικό υλικό σε ένα εξ αποστάσεως μεταπτυχιακό πρόγραμμα: η περίπτωση της θεματικής ενότητας ΕΤΑ 50

*Ευάγγελος Κελεσιδης, Βασίλειος Ζακόπουλος,
Αντωνία-Μαρία Χαρτοφύλακα*

doi: [10.12681/icodl.3504](https://doi.org/10.12681/icodl.3504)

Ο ρόλος των δραστηριοτήτων αξιολόγησης στην αλληλεπίδραση των φοιτητών/τριών με το εκπαιδευτικό υλικό σε ένα εξ αποστάσεως μεταπτυχιακό πρόγραμμα: η περίπτωση της θεματικής ενότητας ETA 50

The role of assessment activities in students' interaction with educational material in a distance postgraduate program: the case of the ETA 50 module

Βασίλειος Ζακόπουλος
ΠΑΔΑ – ΕΑΠ
zakopoulos.vasileios@ac.eap.gr

Ευάγγελος Κελεσιδής
ΥΠΑΙΘ – ΕΑΠ
kelesidis.evangelos@ac.eap.gr

Αντωνία-Μαρία Χαρτοφύλακα
ΕΑΠ
chartofylaka.antonina@ac.eap.gr

Abstract

The purpose of this research is to examine the study course of the students in relation to the completion of the compulsory activities and the role they play in the feedback and consolidation of the weekly learning material. The case-study is about the thematic unit ETA50 of the postgraduate program of the Hellenic Open University (HOU). Activities are one of the most important elements that compose the educational material and are related to fundamental concepts of Open and Distance Education (ODE), such as the concepts of interaction and autonomy in learning. The method of collecting information was based on the retrieval of statistical data, concerning the total activity of each user, through the digital Course Management System (CMS) of HOU (courses.eap.gr) and their further processing, analysis and interpretation. The results of the present study show that the majority of students choose to engage in the activities and complete them in the time that serves them, but there is a declining trend in their submission during the study weeks, mainly in the period of writing the required essays. Consequently, $\frac{1}{4}$ approximately of the activities are submitted shortly before the submission deadline as well as that the type of activity affects the completion rates. The study concludes with specific proposals that could potentially contribute to the effective utilization of the feedback and consolidating character of the mandatory activities.

Keywords: *Activities, assessment, feedback, distance education, educational material, educational program, educational planning*

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να διερευνήσει τη μαθησιακή πορεία των φοιτητριών και φοιτητών της θεματικής ενότητας ETA50 του μεταπτυχιακού προγράμματος του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) σε σχέση με την ολοκλήρωση των υποχρεωτικών δραστηριοτήτων και τον ρόλο που παίζουν αυτές στην εμπέδωση και ανατροφοδότηση του εβδομαδιαίου υλικού μελέτης. Οι δραστηριότητες αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που συνθέτουν το εκπαιδευτικό υλικό και συνδέονται με θεμελιώδεις έννοιες της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΑεξΑΕ), όπως οι έννοιες της αλληλεπίδρασης και της αυτονομίας στη μάθηση. Η μέθοδος συλλογής πληροφοριών στηρίχθηκε στην ανάκτηση στατιστικών δεδομένων, που αφορούν τη συνολική δραστηριότητα κάθε χρήστη, μέσω του ψηφιακού Συστήματος Διαχείρισης Μαθήματος (ΣΔΜ) του ΕΑΠ (courses.eap.gr) και στην

περαιτέρω επεξεργασία, ανάλυση και ερμηνεία τους. Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των φοιτητριών/τών επιλέγει να εμπλακεί με τις δραστηριότητες και να τις ολοκληρώσει στον χρόνο που τους εξυπηρετεί, αλλά παρατηρείται πτωτική τάση στην υποβολή τους στη διάρκεια των εβδομάδων μελέτης, κυρίως στην περίοδο συγγραφής των υποχρεωτικών γραπτών εργασιών, με συνέπεια το ¼ περίπου των δραστηριοτήτων να υποβάλλεται λίγο πριν τη λήξη της προθεσμίας υποβολής όπως κι ότι το είδος της δραστηριότητας επηρεάζει τα ποσοστά ολοκλήρωσης. Η μελέτη ολοκληρώνεται με συγκεκριμένες προτάσεις που δυνητικά θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην ουσιαστική αξιοποίηση του ανατροφοδοτικού και εμπεδωτικού χαρακτήρα των υποχρεωτικών δραστηριοτήτων.

Λέξεις-κλειδιά: Δραστηριότητες, αξιολόγηση, ανατροφοδότηση, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, εκπαιδευτικό υλικό, εκπαιδευτικό πρόγραμμα, εκπαιδευτικός σχεδιασμός

Εισαγωγή

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων σχετίζεται πρωτίστως με τον ευρύτερο σχεδιασμό του προκατασκευασμένου εκπαιδευτικού υλικού ή αλλιώς εκπαιδευτικού πακέτου, αλλά και με τη διεξαγωγή της σύγχρονης τηλεδιάσκεψης. Οι δραστηριότητες αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η έρευνα για τις δραστηριότητες και την ανατροφοδότηση που λαμβάνεται μέσω αυτών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι διαχρονική (Βασάλα, 2003; Λιοναράκης, 2006; Μανούσου, 2008; Αναστασιάδης & Καρβούνης, 2010; Νικολάκη, Κουτσούμπα, & Λυκεσάς, 2013; Μανούσου, 2021). Σε συνέχεια προηγούμενων συναφών ερευνών, η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να διερευνήσει τη μαθησιακή πορεία των φοιτητών/τριών της θεματικής ενότητας ΕΤΑ50 «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: θεωρία, θεσμοί και λειτουργίες» του μεταπτυχιακού προγράμματος «Εκπαίδευση & Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης – Επιστήμες της Αγωγής» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) σε σχέση με την ολοκλήρωση των υποχρεωτικών δραστηριοτήτων και τον ρόλο αυτών στην εμπέδωση και ανατροφοδότηση του εβδομαδιαίου υλικού μελέτης αλλά και της αυτονομίας και ανεξαρτησίας στη μάθηση, κατά το εαρινό εξάμηνο 2021. Για τη διερεύνηση αυτή αξιοποιήθηκαν τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από το Σύστημα Διαχείρισης Μάθησης (courses.eap.gr) του ΕΑΠ που φιλοξενεί την εκπαιδευτική διαδικασία.

Με γνώμονα τα παραπάνω, τίθενται τα εξής ερωτήματα:

- Σε τι βαθμό ανταποκρίνονται οι φοιτήτριες/ές στην ολοκλήρωση των υποχρεωτικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των εβδομάδων μελέτης της Θεματικής Ενότητας;
- Από ποιους παράγοντες (αρνητικούς ή θετικούς) επηρεάζεται η ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων;
- Ειδικότερα κατά πόσο το υλικό μελέτης, μέσα από τη διαδικασία των εβδομαδιαίων υποχρεωτικών δραστηριοτήτων, επαληθεύει αρχικά το αλληλεπιδραστικό (διαδραστικό) του γνώρισμα, αλλά κυρίως κατά πόσο εξυπηρετεί τον εμπεδωτικό και ανατροφοδοτικό του χαρακτήρα και επακόλουθα τον παιδαγωγικό του σκοπό;

Ο ρόλος των δραστηριοτήτων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Οι δραστηριότητες αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που συνθέτουν το εκπαιδευτικό υλικό που προορίζεται για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και συνδέονται με θεμελιώδεις έννοιες της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όπως η έννοια της αλληλεπίδρασης (Moore, 1989, όπ. αναφ. στο Μαυροειδής κ.ά., 2014, σ. 93-94) και της αυτονομίας (Moore, 1993). Αναφερόμενος στη διαδικασία διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού υλικού, ο Λιοναράκης (2001, σ. 10) τονίζει την αναγκαιότητα να ορίζουν οι δημιουργοί του υλικού, όχι μόνο το τι πρέπει να μάθουν οι σπουδαστές με την ολοκλήρωση των σπουδών τους, αλλά και το «τι θα είναι ικανοί να κάνουν». Σύμφωνα με τον ίδιο: «Ο σπουδαστής στη διαδικασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έχει ανάγκη να γνωρίζει αναλυτικά από τα πρώτα στάδια της μελέτης του:

- τι πρέπει να κάνει,
- γιατί το κάνει,
- πότε πρέπει να το κάνει,
- πώς να το κάνει, και τέλος,
- αν το έκανε σωστά»

Η τελευταία παράμετρος σχετίζεται με την έννοια της ανατροφοδότησης, στην οποία θα αναφερθούμε παρακάτω.

Η θέση των δραστηριοτήτων στο μοντέλο West-Lionarakis

Στην τυπολογία West-Lionarakis (2001) παρατηρούμε τις δραστηριότητες, ανάλογα με το είδος και τον σκοπό που επιτελούν, να σχετίζονται με όλες τις δέσμες των στοιχείων, από τα οποία (πρέπει να) αποτελείται το εκπαιδευτικό υλικό. Συγκεκριμένα:

α) σε ό,τι αφορά την πρώτη δέσμη (κείμενο, προκείμενα, μετακείμενα), οι δραστηριότητες εμφανίζονται ως «διαγνωστικά τεστ και ανάλογες δραστηριότητες που βοηθούν τον σπουδαστή να ενσωματωθεί στη ροή των νέων στοιχείων και να γεφυρώσουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις του με τα νέα γνωστικά δεδομένα» (σ. 9)

β) σε ό,τι αφορά τη δεύτερη δέσμη (διακείμενα – επικείμενα – παρακείμενα – περικείμενα), αναφέρεται ότι οι δραστηριότητες θα οδηγήσουν τον φοιτητή, τη φοιτήτρια «ευρετικά στην απόκτηση των γνώσεων και δεξιοτήτων που έχουν ορισθεί από τα προσδοκώμενα αποτελέσματα» (σ. 10).

γ) Τέλος, οι δραστηριότητες πολύ συχνά συνδέονται με την τρίτη δέσμη στοιχείων του εκπαιδευτικού υλικού (πολυκείμενα - πολυαντικείμενα) με τους ακόλουθους τρόπους:

- i. Σε ό,τι αφορά τα πολυαντικείμενα, σχετίζονται με τον τρόπο υλοποίησης των δραστηριοτήτων, καθώς πολύ συχνά για την εκφώνηση ή την ίδια την υλοποίηση μιας δραστηριότητας απαιτείται η αξιοποίηση εικόνων ή βίντεο, υπερσυνδέσμων, και λοιπών πολυαντικειμένων.
- ii. Σε ό,τι αφορά τα πολυκείμενα, αυτά σχετίζονται με έναν συγκεκριμένο τύπο δραστηριοτήτων, όπως το portfolio, που σε ορισμένα προγράμματα σπουδών (MA in Online Learning - Open University UK, Διδακτική της Αγγλικής ως Ξένης Διεθνούς Γλώσσας - Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, κ.λπ.) λειτουργεί και ως εναλλακτικός τρόπος τελικής εξέτασης. Ο τύπος αυτός αφορά «Όλα αυτά τα στοιχεία που δίνουν κατευθύνσεις ως προς την εκπόνηση εργασιών και αναλυτικών δραστηριοτήτων, τις δεξιότητες που απαιτούνται, τα αναλυτικά σχόλια και την αξιολόγηση που θα λάβει ο σπουδαστής από τον διδάσκοντα, και γενικότερα τις έντυπες μορφές επικοινωνίας και πληροφόρησης των δύο πλευρών» (σ. 12).

Η θέση των δραστηριοτήτων στα μοντέλα σχεδιασμού προγραμμάτων ηλεκτρονικής μάθησης

Προχωρώντας στη μελέτη των βασικών μοντέλων σχεδιασμού προγραμμάτων ηλεκτρονικής μάθησης, από τους τύπους μοντέλων που κατηγοριοποιούνται από τον Τζιμογιάννη (2017), διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία αυτών θέτει ως κεντρικό στοιχείο της μαθησιακής διαδικασίας τις δραστηριότητες.

Έτσι, συναντούμε το μοντέλο που είναι εστιασμένο σε ατομικές δραστηριότητες, εκείνο που είναι εστιασμένο σε συνεργατικές δραστηριότητες «θέτοντας στο κέντρο της ηλεκτρονικής μάθησης τον διάλογο, την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευομένων» (σ. 177), το μοντέλο των συνειρμικών προσεγγίσεων όπου η μάθηση εκλαμβάνεται «ως αλλαγή συμπεριφοράς μέσω δομημένων δραστηριοτήτων» (σ. 178) και φυσικά τα μοντέλα που βασίζονται στον εποικοδομισμό, θέτοντας «στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε κατάλληλα σχεδιασμένες μαθησιακές δραστηριότητες την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων» (σ. 188).

Δραστηριότητες και σύγχρονη τηλεκαίδευση

Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθούμε στη συμβολή των δραστηριοτήτων στη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέσω τηλεδιάσκεψης.

Οι Αρμακόλας και Παναγιωτακόπουλος (2021) αναφέρουν ότι για την επιτυχή διεξαγωγή μιας τηλεδιάσκεψης, εκτός των άλλων οι διδάσκοντες θα πρέπει να αφιερώνουν χρόνο για την οργάνωση των δραστηριοτήτων που θα διεξαχθούν κατά τη διάρκεια αυτής (σ. 58) και τονίζουν την αναγκαιότητα χρήσης συμμετοχικών τεχνικών στην εκπαιδευτική διαδικασία τονίζοντας ότι θα πρέπει να χρησιμοποιούνται συμμετοχικές τεχνικές στην εκπαίδευση, γιατί μεταξύ άλλων, συμβάλλουν στον αναστοχασμό και στη δημιουργία της αίσθησης του «ανήκειν».

Κατηγοριοποίηση δραστηριοτήτων

Δεν είναι στους σκοπούς της παρούσας εργασίας να αναφερθεί στο σύνολο της κατηγοριοποίησης των δραστηριοτήτων. Ενδεικτικά αναφέρονται οι ακόλουθες προσεγγίσεις. Σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2001, σ. 10), «Οι δραστηριότητες και οι ασκήσεις, σε αναλογία ασφαλώς και με το εύρος του γνωστικού αντικείμενου, καθώς και με τους σκοπούς και στόχους του υλικού, διαιρούνται σε δραστηριότητες και ασκήσεις:

- Ανάδειξης και αξιοποίησης γνώσεων και εμπειριών,
- Επαλήθευσης και αυτοαξιολόγησης γνώσεων και δεξιοτήτων,
- Αναζήτησης και επεξεργασίας πληροφοριών,
- Εφαρμογής,
- Κριτικής σκέψης και δημιουργικότητας»

Η Μανούσου (2008, σ. 223-225) αναφέρεται σε κατηγοριοποιήσεις που σχετίζονται με τον βαθμό δυσκολίας, τον τύπο και τα είδη των δραστηριοτήτων, το είδος έκφρασης/λόγου που απαιτούν στην απάντηση, τους στόχους, τον τρόπο εκπόνησής τους και τη σύνδεση με το γνωστικό αντικείμενο.

Αντίστοιχα, ο Τζιμογιάννης (2017, σ. 123) αναφέρει μια ακόμα σημαντική διάκριση δραστηριοτήτων, διακρίνοντας αυτές σε δραστηριότητες προπαρασκευής, διερεύνησης και αξιολόγησης.

Μια ακόμα διάκριση των δραστηριοτήτων που σχετίζεται με τον χρόνο σχεδιασμού τους, αλλά και την ταυτότητα του/της δημιουργού αφορά τις δραστηριότητες που συγγράφονται εκ των προτέρων από τους συγγραφείς, ως μέρος του προκατασκευασμένου εκπαιδευτικού πακέτου και τις δραστηριότητες που

σχεδιάζονται δυναμικά με βάση τις ανάγκες ενός τμήματος από τον/την υπεύθυνο/η Καθηγητή-Σύμβουλο για τις ανάγκες μιας τηλεδιάσκεψης ή μιας ενισχυτικής παρέμβασης κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.

Η ανατροφοδότηση των δραστηριοτήτων

«Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας της επιτυχίας ενός εξ αποστάσεως προγράμματος οποιασδήποτε μορφής είναι η ανατροφοδότηση. Η σταθερότητα, η συνέπεια, η συστηματικότητα, η ενθάρρυνση, η υποστήριξη, η αυθεντικότητα, είναι μερικά από τα σημαντικά ποιοτικά χαρακτηριστικά της» (Μανούσου, 2021, σ. 133). Η έγκαιρη, σαφής και σωστή ανατροφοδότηση αποτελεί προϋπόθεση για την «πορεία προς την αυτόνομη μάθηση και την εφαρμογή στην πράξη του «να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν». Τα χαρακτηριστικά αυτά αφορούν φυσικά και την ανατροφοδότηση των δραστηριοτήτων, είτε αυτή πραγματοποιείται αυτόματα μέσω του Συστήματος Διαχείρισης Μάθησης (αυτόματη παρουσίαση αποτελεσμάτων και κειμένου ανατροφοδότησης με την υποβολή) είτε σε επόμενο χρόνο μέσω της διόρθωσης από τον/την υπεύθυνο/η Καθηγητή/τρια-Σύμβουλο.

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανατροφοδότησης αποτελούν διαχρονικά σημαντικό πεδίο έρευνας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα, με την έρευνα μέχρι πρότινος να εστιάζει στην ανατροφοδότηση που σχετίζεται με τις γραπτές εργασίες (Νικολάκη, Κουτσούμπα & Λυκεσάς, 2013; Koustourakis, 2015; Μουλά, 2017 κ.ά.). Πλέον, νέες μορφές δραστηριοτήτων υφίστανται, όπως οι εβδομαδιαίες δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης και αξιολόγησης που έχουν σχεδιαστεί στο ΜΠΣ “Εκπαίδευση και Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης – Επιστήμες της Αγωγής” (Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2021).

Η αξιολόγηση των δραστηριοτήτων

Ανάλογα με τους ευρύτερους στόχους και τα σαφή προσδοκώμενα αποτελέσματα που έχουν τεθεί, ο μαθησιακός σχεδιασμός κρίνει, ποιες δραστηριότητες θα πρέπει να αξιολογούνται και ποιες θα λειτουργήσουν ως ευκαιρίες αυτοαξιολόγησης των εκπαιδευομένων, χωρίς να σχετίζονται με την επίδοσή τους.

Σε κάθε περίπτωση, η ποιότητα της ανατροφοδότησης κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντική και πρέπει να είναι πολύπλευρη, ώστε να καλύπτει τις ποικίλες ανάγκες των εκπαιδευομένων, να παρέχει δηλαδή όχι μόνο γνωστική υποστήριξη, αλλά και συναισθηματική, κοινωνική. Αυτή η πολύπλευρη υποστήριξη ενδεχομένως να δίνεται αποτελεσματικότερα από έναν άνθρωπο (τον υπεύθυνο Καθηγητή-Σύμβουλο), αλλά οι πτυχές αυτές θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και στις προκατασκευασμένες απαντήσεις των δραστηριοτήτων, όπου υπάρχουν.

Η λειτουργία των δραστηριοτήτων στο πρόγραμμα ΕΤΑ50

Στη θεματική ενότητα (ΘΕ) ΕΤΑ50 οι φοιτητές/τριες καλούνται σε κάθε εβδομάδα μελέτης (ΕΜ), από τη 2η έως και τη 13η, με την ολοκλήρωση της μελέτης του υλικού να υποβάλουν μία υποχρεωτική δραστηριότητα (π.χ. για τη 2η ΕΜ υποβάλουν την [ΥΔ.ΕΜ2]) μέχρι το τέλος όλων των ΕΜ, δηλαδή την 14η εβδομάδα. Οι υποχρεωτικές δραστηριότητες συμβάλλουν στη δημιουργία ενός e-portfolio που αποτιμάται στο τέλος της εκπαιδευτικής διαδικασίας με 10% της συνολικής βαθμολογίας. Παρά τη συμμετοχή των δραστηριοτήτων στην τελική βαθμολογία, αξίζει να σημειωθεί ότι οι φοιτητές δεν υποχρεούνται στην υποβολή των δραστηριοτήτων, για να ολοκληρώσουν επιτυχώς τη θεματική ενότητα.

Παρ’ όλο που οι δραστηριότητες αξιολόγησης ακολουθούν ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, εντούτοις οι φοιτητές δεν δεσμεύονται να υποβάλουν την κάθε

δραστηριότητα στην αντίστοιχη εβδομάδα μελέτης, αλλά μέχρι τη λήξη του εξαμήνου. Η επιλογή αυτή σχετίζεται με την ενίσχυση της αυτονομίας των φοιτητών στη μαθησιακή τους πορεία, καθώς έτσι τους παρέχεται η απαραίτητη ευελιξία να μελετήσουν το εκπαιδευτικό υλικό στο χρόνο και με τον ρυθμό που επιθυμούν.

Μετά την υποβολή της δραστηριότητας οι φοιτητές λαμβάνουν από το σύστημα αυτοματοποιημένη ενδεικτική προσέγγιση και όχι συγκεκριμένη, μοναδική (ή προσωποποιημένη) απάντηση, η οποία έχει ήδη συνταχθεί από τους συγγραφείς ως μέρος του εκπαιδευτικού υλικού. Δεν υπάρχουν δραστηριότητες στην 1η εβδομάδα που είναι εισαγωγική, καθώς και στην 14η εβδομάδα, η οποία είναι εβδομάδα επανάληψης. Όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά οι συγγραφείς του εκπαιδευτικού υλικού, Λιοναράκης και Σπανακά (2020) προς τους/τις φοιτητές/τριες «δεν επιθυμούμε να σας δώσουμε έτοιμες λύσεις, αλλά να σας διευκολύνουμε στο να μη χαθείτε σε εσφαλμένους δρόμους προσέγγισης της όποιας απάντησής σας. Εξάλλου, στην ΕΤΑ50 οι δραστηριότητες δεν επιδέχονται μία και μόνο σωστή απάντηση, καθώς όλα εξαρτώνται από τον τρόπο που θα επιλέξει ο καθένας να προσεγγίζει το ζητούμενο, ΑΡΚΕΙ η όποια απάντησή του να είναι λογική, σαφής και τεκμηριωμένη, ενίοτε διανθισμένη και με προσωπικά του βιώματα».

Μεθοδολογία έρευνας

Η μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας έρευνας αποτελεί μία μελέτη περίπτωσης που σκοπό έχει να διερευνήσει τη μαθησιακή πορεία των φοιτητών/τριών της θεματικής ενότητας ΕΤΑ50 του ΜΠΣ του ΕΑΠ σε σχέση με την ολοκλήρωση των υποχρεωτικών δραστηριοτήτων και τον ρόλο αυτών στην εμπέδωση και ανατροφοδότηση του εβδομαδιαίου υλικού μελέτης. Η προσέγγιση της μελέτης περίπτωσης είναι κυρίως ποιοτικής και διερευνητικής φύσης και μπορεί να υιοθετηθεί ως ερευνητική στρατηγική, όταν το κύριο μέλημα είναι η κατανόηση του τι συμβαίνει μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο (Yin, 2009; Cresswell, 2016). Ο Stake (1995) τονίζει ότι μια απλή, μεμονωμένη μελέτη περίπτωσης μπορεί να επικεντρωθεί σε ένα συγκεκριμένο άτομο, ομάδα ή γεγονός και μπορεί να οριστεί ως ολιστική, αλλά τότε διαφορετικές πολλαπλές μελέτες περιπτώσεων ενδέχεται να εμπλέκονται στη διερεύνηση ενός φαινομένου σε διαφορετικά στάδια. Η μέθοδος συλλογής πληροφοριών στηρίχθηκε κυρίως στην ανάκτηση δεδομένων μέσω του Συστήματος Διαχείρισης Μαθήματος (ΣΔΜ) (Course Management System, CMS) του ΕΑΠ (courses.eap.gr) και στην περαιτέρω επεξεργασία, ανάλυση και ερμηνεία τους. Ισχυρό στοιχείο της συγκεκριμένης διαδικασίας και της έρευνας αυτής αποτελεί το γεγονός ότι τα δεδομένα προέρχονται από το σύνολο του δείγματος, όλων δηλαδή των φοιτητριών/ών που ήταν εγγεγραμμένοι στην ΘΕ (εκτός φυσικά του ποσοστού που αποσύρθηκε για προσωπικούς λόγους), συνεπώς και τα αποτελέσματα που ανακτήθηκαν και παρουσιάζονται αφορούν το όλον των συμμετεχόντων.

Κάθε Σύστημα Διαχείρισης Μαθήματος, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση το πρόγραμμα Moodle, στο οποίο βασίζεται η πλατφόρμα του ΕΑΠ (courses.eap.gr), έχει τη δυνατότητα αναλυτικής, λεπτομερούς καταγραφής και στατιστικής αναφοράς δεδομένων γύρω από κάθε δραστηριότητα όλων των εγγεγραμμένων φοιτητριών/ών της ΘΕ. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφονται και αναλύονται ενέργειες που αφορούν τη σύνδεση και αποσύνδεση στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, την υποβολή ή μη όλων ή μέρους των δραστηριοτήτων (υποχρεωτικών και μη), την υποβολή των εργασιών, τη συμμετοχή σε Forums, την επίδοση σε quiz, κλπ. του καθενός φοιτητή προσωπικά. Άρα τα δεδομένα που συλλέχθηκαν δίνουν τη δυνατότητα εξαγωγής αρκετά αξιόπιστων και σημαντικών ευρημάτων, παρά τον περιορισμό στη γενίκευση των συμπερασμάτων λόγω της φύσης και της μικρής έκτασης της έρευνας.

Όπως υποστηρίζει ο Stake (1995), η πραγματική υπόθεση της μελέτης περίπτωσης είναι η εξειδίκευση, όχι η γενίκευση. Παίρνουμε μια συγκεκριμένη υπόθεση και τη γνωρίζουμε καλά, όχι πρωτίστως ως προς το πώς διαφέρει από τους άλλους, αλλά τι είναι, τι κάνει. Υπάρχει έμφαση στη μοναδικότητα, και αυτό συνεπάγεται τη γνώση των άλλων, ότι η υπόθεση είναι διαφορετική, αλλά η πρώτη έμφαση είναι στην κατανόηση της ίδιας της υπόθεσης.

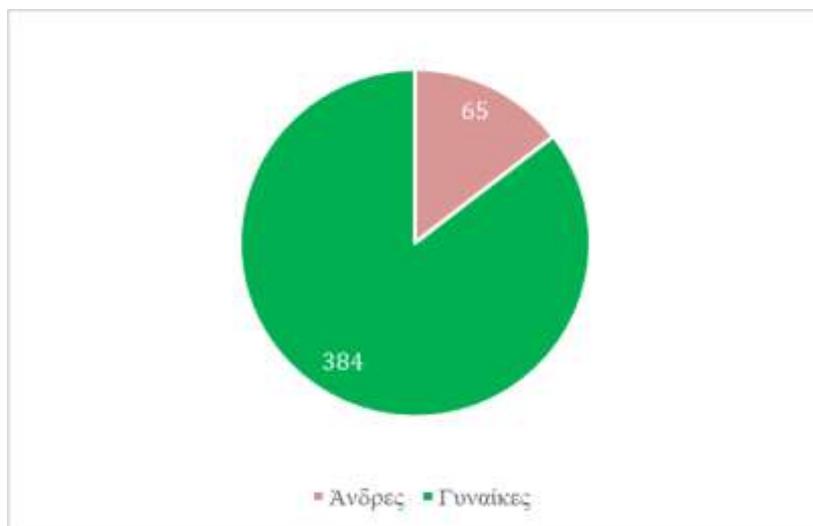
Καθ' όλη την εφαρμογή του ερευνητικού σχεδιασμού ελήφθησαν σοβαρά υπόψη ηθικά ζητήματα σχετικά με τα άτομα που εμπλέκονται, όπως η τήρηση και διασφάλιση της ανωνυμίας και η μη δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων των φοιτητών/τριών της ΘΕ.

Σχετικά με την επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων η οποία πραγματοποιήθηκε με το πρόγραμμα στατιστικής επεξεργασίας SPSS v.23 και για την καλύτερη ερμηνεία τους έγινε η παρακάτω κατηγοριοποίηση:

- 1η κατηγορία: έγκαιρη υποβολή σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που έχει τεθεί στο τέλος της εβδομάδας της δραστηριότητας
- 2η κατηγορία: υποβολή της δραστηριότητας έως 2 εβδομάδες μετά την προτεινόμενη ημερομηνία υποβολής
- 3η κατηγορία: υποβολή της δραστηριότητας μέχρι την 13η εβδομάδα μελέτης
- 4η κατηγορία: υποβολή της δραστηριότητας στη λήξη της προθεσμίας

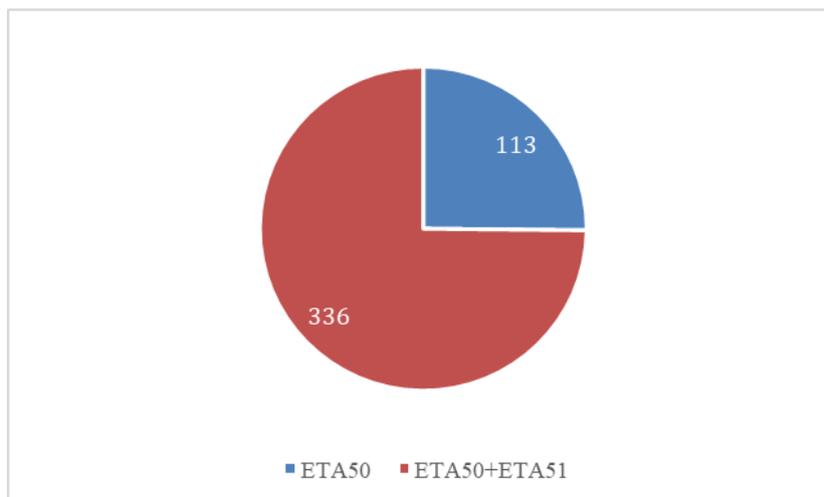
Παρουσίαση δεδομένων

Κατά το εαρινό εξάμηνο 2021, το πρώτο εξάμηνο του μεταπτυχιακού προγράμματος στην πρώτη θεματική, την ΕΤΑ50, ήταν εγγεγραμμένοι 449 φοιτητές/τριες. Οι 65 από αυτούς (14,5%) ήταν άνδρες και οι 384 (85,5%) γυναίκες.

Γράφημα 1: Φύλο φοιτητών/τριών της ΕΤΑ 50

Από αυτούς, οι 113 (25,2%) είχαν επιλέξει μόνο τη θεματική ΕΤΑ 50 ενώ οι υπόλοιποι 336 (74,8%) είχαν αναλάβει 2 ενότητες (την ΕΤΑ50 και την ΕΤΑ51).

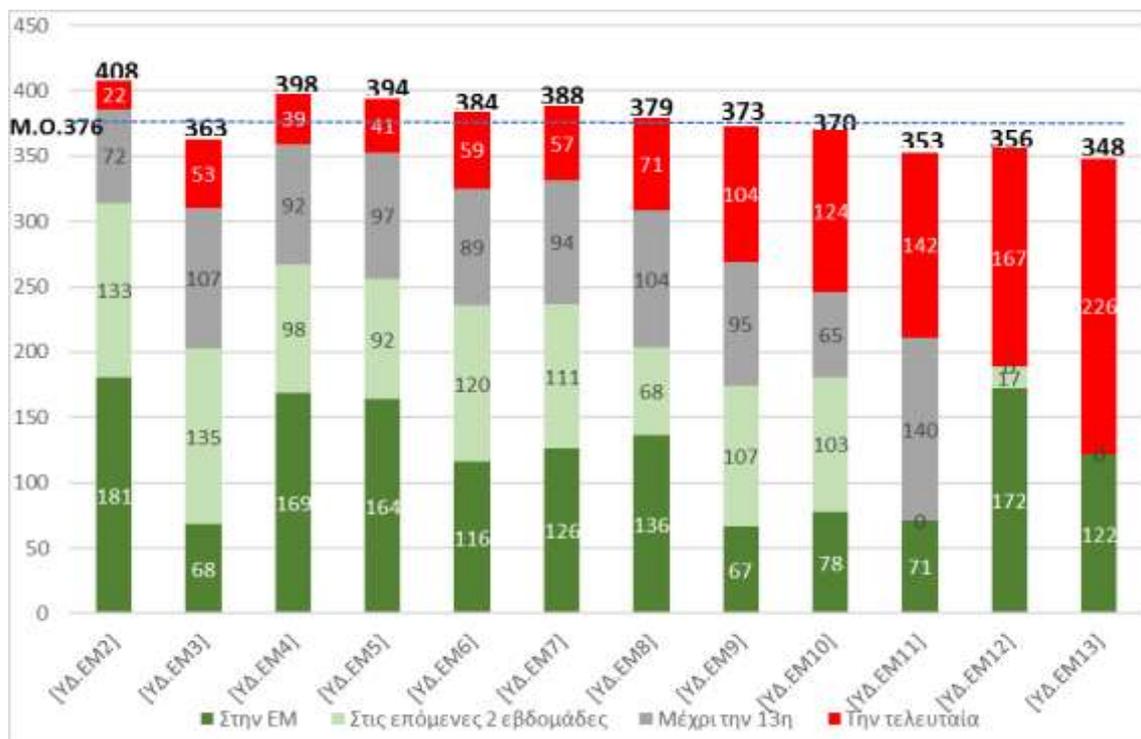

Γράφημα 2: Ανάλυση ενοτήτων

Στην πορεία εγκατέλειψαν την ενότητα 29 φοιτητές/τριες και ολοκλήρωσαν οι 420. Ωστόσο, κάποιοι/ες από τους/τις 29 που δεν ολοκλήρωσαν ξεκίνησαν κανονικά τη θεματική και υπέβαλαν τις υποχρεωτικές δραστηριότητες (ΥΔ εφεξής) τις πρώτες εβδομάδες μελέτης (EM) με μειούμενο ρυθμό, ενώ 3 από αυτούς συνέχισαν μέχρι και την 5η EM. Αξίζει να επισημανθεί ότι οι περισσότεροι (18 από του 29) που διέκοψαν είχαν αναλάβει 2 θεματικές ενώ οι 11 είχαν αναλάβει μόνο μία (την ETA50).

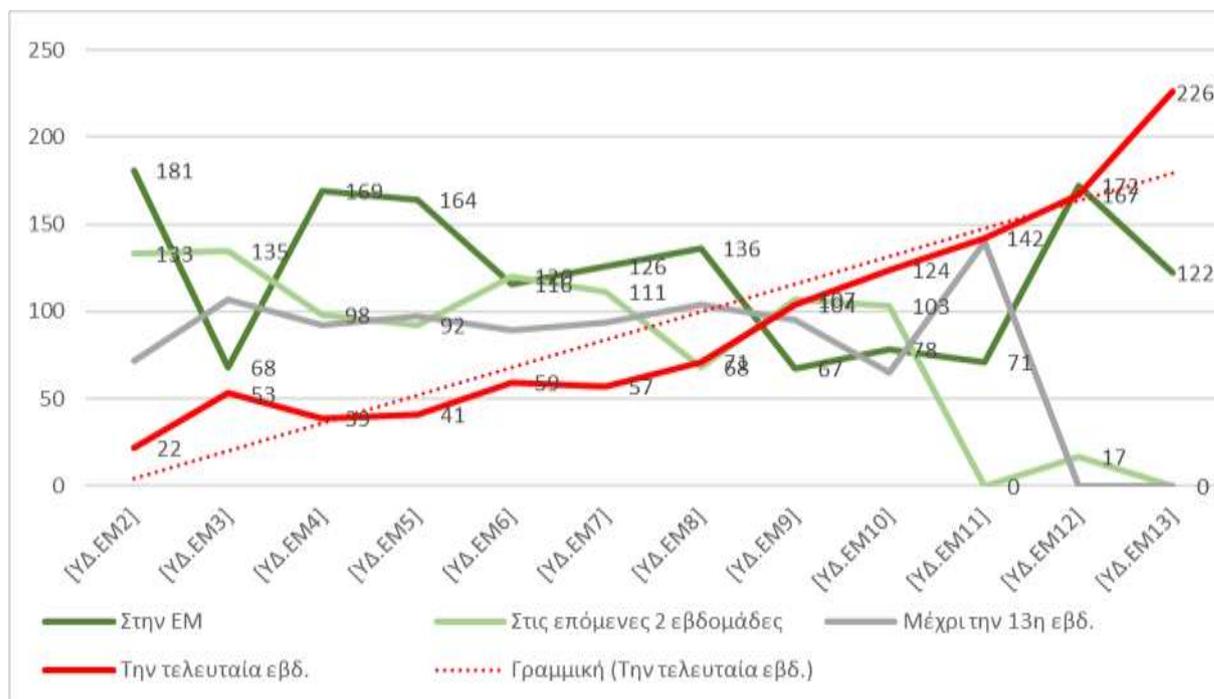
Ωστόσο, υπενθυμίζουμε ότι όλες οι παραπάνω υποχρεωτικές δραστηριότητες δεν υποβάλλονται κατά τη διάρκεια της εβδομάδας μελέτης, καθώς σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας του προγράμματος, οι δραστηριότητες μπορούν να υλοποιηθούν οποιαδήποτε στιγμή μέχρι και το τέλος της 14ης εβδομάδας.

Ο χρόνος υποβολής των τελικών υποχρεωτικών εβδομαδιαίων δραστηριοτήτων παρουσιάζεται στα παρακάτω γραφήματα (3 και 4):

Γράφημα 3: Χρονική υποβολή των ΥΔ της ETA 50 ανά EM

Η αυξητική τάση ολοκλήρωσης και υποβολής των δραστηριοτήτων κατά την τελευταία εβδομάδα της θεματικής διαφάνεται στο αραχνόγραμμα παρακάτω. Η γραμμική της τελευταίας εβδομάδας είναι η μόνη που παρουσιάζει σταθερά αυξητική τάση.

Γράφημα 4: Αραχνόγραμμα της χρονικής υποβολής των ΥΔ της ΕΤΑ 50 ανά ΕΜ

Η υποβολή των ΥΔ ανά εβδομάδα μελέτης δείχνει ότι τις πρώτες εβδομάδες της θεματικής η υποβολή της συντριπτικής πλειονότητας των δραστηριοτήτων συμβαίνει είτε κατά τη διάρκεια της αντίστοιχης ΕΜ είτε στις επόμενες 2 εβδομάδες. Προϊόντος του χρόνου και ενώ οι φοιτητές/τριες έχουν να παραδώσουν τις γραπτές εργασίες, στην 6η (για την ΕΤΑ51) και στην 11η εβδομάδα (για την ίδια την ΕΤΑ50), η υποβολή των δραστηριοτήτων επαφίεται για αργότερα, κυρίως, για την τελευταία (14η) εβδομάδα επανάληψης.

Ένας άλλος δείκτης είναι η εβδομαδιαία δραστηριότητα των φοιτητών/τριών προκειμένου να υποβάλλουν τις ΥΔ στο σύστημα, ανεξάρτητα από το ποια ΕΜ αφορά.

Γράφημα 5: Κατανομή των υποβληθέντων Υ.Δ. ανά εβδομάδα εισαγωγής στο σύστημα ανεξάρτητα ποια ΕΜ αφορά

Αναλυτικά οι υποβολές παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα (Πίνακας 1):

EM	N	%
2η EM	194	4,3%
3η EM	156	3,5%
4η EM	318	7,0%
5η EM	292	6,5%
6η EM	212	4,7%
7η EM	270	6,0%
8η EM	346	7,7%
9η EM	233	5,2%
10η EM	268	5,9%
11η EM	235	5,2%
12η EM	354	7,8%
13η EM	531	11,8%
14 ^η Ε επανάληψης	1105	24,5%
Σύνολο υποβληθέντων δραστηριοτήτων	4514	100,0%
Μ.Ο. (μαζί με την εβδομάδα επανάληψης)	347,2	7,7%

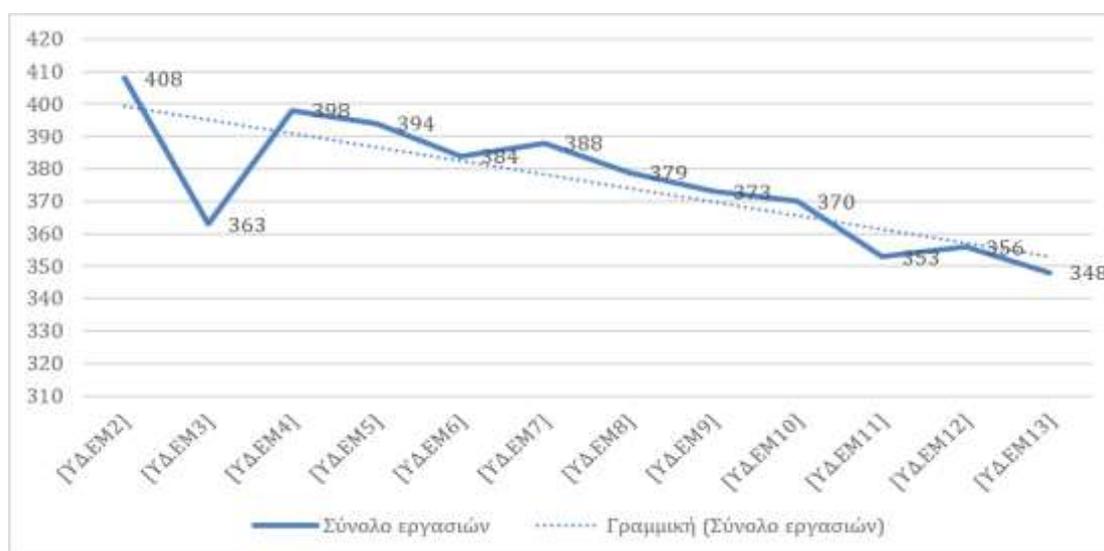
Πίνακας 1: Κατανομή των ΥΔ ανά εβδομάδα υποβολής ανεξάρτητα ποια EM αφορούν

Η συνολική εικόνα, της δραστηριότητας των φοιτητών/τριών για υποβολή των ΥΔ, δείχνει ότι ξεκίνησε χαμηλά, 4,3% την 2η EM και σταδιακά αυξανόταν μέχρι την 4η EM όπου εκείνη την εβδομάδα υποβλήθηκαν στο σύστημα 318 ΥΔ (7%) πλησιάζοντας το συνολικό Μ.Ο.=7,7%. Αυτό είναι λογικό, καθώς το υλικό των EM είναι προσπελάσιμο σταδιακά και στην αρχή έχουν να ολοκληρώσουν μόνο τη δραστηριότητα της τρέχουσας εβδομάδας, ενώ σταδιακά επιστρέφουν και ολοκληρώνουν και τις δραστηριότητες των προηγούμενων EM. Στην πορεία του εξαμήνου εμφανίζονται δύο περιοχές κάμψης, που συμπίπτουν με τις ημερομηνίες παράδοσης των δύο γραπτών εργασιών των θεματικών (ETA 50 και 51) που είχαν αναλάβει οι φοιτητές. Η καταληκτική ημερομηνία της ETA 51 ήταν στο τέλος της 6ης EM και της ETA 50 στο τέλος της 11ης EM, όπου το ποσοστό υποβολής των ΥΔ πέφτει στο 4,7% και 5,2% αντίστοιχα.

Από τις 4.514 ΥΔ που υποβλήθηκαν, η συντριπτική πλειονότητα, σχεδόν το 1/4, (1.105, 24,5%), υποβλήθηκαν την τελευταία εβδομάδα, 14η εβδομάδα επανάληψης, ενώ οι λιγότερες, 156 (3,5%) την 3η EM, η οποία είναι η εβδομάδα που παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι θεωρητικοί της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και προτείνεται στους/τις φοιτητές/τριες να εκπονήσουν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα σε ομάδες.

Αυτή η πρακτική, να υποβάλλονται οι ΥΔ στο τέλος, φαίνεται ότι έχει επίπτωση και στον συνολικό αριθμό ολοκλήρωσης και υποβολής των δραστηριοτήτων της κάθε EM. Όσο περισσότερες εργασίες αφήνονται για το τέλος τόσο λιγότερες υποβάλλονται τελικά. Έτσι, ενώ παρατηρείται ότι μέχρι την 8η εβδομάδα, πλην της 3ης, υποβάλλονται περισσότερες δραστηριότητες από το συνολικό Μ.Ο. (376), από εκεί και πέρα παρ' όλο που επιχειρείται να καλυφθούν οι δραστηριότητες των προηγούμενων εβδομάδων, αυτό δεν καθίσταται εφικτό, με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός να φθίνει.

Οι ΥΔ που υποβλήθηκαν συνολικά σε όλο το εξάμηνο σπουδών ανέρχονται στις 4.514, Μ.Ο. 376 δραστηριότητες ανά ΕΜ. Ενώ οι πρώτες ΥΔ που υποβάλλονται για τις πρώτες ΕΜ ξεκινούν πολύ υψηλά, 408 δραστηριότητες τη 2η ΕΜ, πολύ υψηλότερα από το ΜΟ (376), και συνεχίζουν υψηλά για τις επόμενες εβδομάδες, στη συνέχεια ακολουθούν πτωτική πορεία και καταλήγουν στις 348 τη 13η ΕΜ. Σημείο καμπής αποτελεί η 8η εβδομάδα όπου είναι και η τελευταία φορά που υποβάλλονται δραστηριότητες πάνω από τον ΜΟ. Από εκεί και πέρα υποβάλλονται όλο και λιγότερες δραστηριότητες. Η 3η εβδομάδα αποτελεί μια ξεχωριστή περίπτωση. Η δραστηριότητα μπορεί να υλοποιείται ομαδικά, γι' αυτό και χρειάζεται χρόνος για τη διερεύνηση, τη δημιουργία και τη λειτουργία της εκάστοτε μικρής ομάδας εργασίας (συνήθως 3 ατόμων). Παρόλα αυτά, επειδή είναι η ΥΔ με τις λιγότερες υποβολές στη λήξη της προθεσμίας, θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω, αν η διερευνητική-ανακαλυπτική της φύση δημιουργεί δυσκολία στην εμπλοκή των φοιτητών με αυτή.

Γράφημα 6: Συνολική υποβολή των Υποχρεωτικών Δραστηριοτήτων της ΕΤΑ50 ανά ΕΜ

Η επεξεργασία των δεδομένων στο πρόγραμμα στατιστικής επεξεργασίας SPSS v.23 έδειξε ότι δεν υπάρχει σημαντική στατιστικά διαφορά στην υποβολή των δραστηριοτήτων και στις ανεξάρτητες μεταβλητές, φύλο και αριθμός ενοτήτων.

Συζήτηση - Συμπεράσματα

Σε ό,τι αφορά το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε, «σε τι βαθμό ανταποκρίνονται οι φοιτήτριες/ές στην ολοκλήρωση των υποχρεωτικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των εβδομάδων μελέτης», διαφάνηκε ότι παρόλο που οι υποχρεωτικές δραστηριότητες δεν είναι τυπικά «υποχρεωτικές», εντούτοις η πλειοψηφία των φοιτητών/τριών επιλέγει να εμπλακεί με αυτές και να τις ολοκληρώσει στον χρόνο που την εξυπηρετεί περισσότερο κατά τη διάρκεια του εξαμήνου (υποβλήθηκαν 4.514 δραστηριότητες με το «ιδανικό» νούμερο υποβολής για το σύνολο των φοιτητών/τριών που παρακολούθησαν έως το τέλος να είναι το 5.040, δηλαδή σε ποσοστό 89,5%).

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα «από ποιους παράγοντες (αρνητικούς ή θετικούς) φαίνεται να επηρεάζεται η ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων;» απαντάται εν μέρει, κι αυτό γιατί οι ερμηνείες που δίνονται σε αυτή την εργασία, βασίζόμενες στα στατιστικά στοιχεία της πλατφόρμας και στην προσωπική εμπειρία των ερευνητών,

ως Καθηγητών-Συμβούλων σε τμήματα της θεματικής, χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης, κυρίως με τη συμμετοχή των ίδιων των φοιτητών/τριών.

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία της πλατφόρμας, η πορεία των φοιτητών/τριών καθ' όλη τη διάρκεια του εξαμήνου σε ό,τι αφορά τον χρόνο και τον ρυθμό υποβολής των υποχρεωτικών δραστηριοτήτων μας οδηγεί στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

1. Παρατηρείται πτωτική τάση στην υποβολή των ΥΔ, όσο περνούν οι ΕΜ.

Όπως αναφέρεται παραπάνω στην καταγραφή των δεδομένων, κατά τις πρώτες εβδομάδες παρακολούθησης της ΘΕ, η υποβολή της συντριπτικής πλειονότητας των δραστηριοτήτων συμβαίνει είτε κατά τη διάρκεια της αντίστοιχης ΕΜ είτε στις επόμενες 2 εβδομάδες. Προϊόντος του χρόνου η υποβολή των δραστηριοτήτων μειώνεται αισθητά, μέχρι που φτάνει στην «κορυφή» τις ημέρες πριν τη λήξη της προθεσμίας υποβολής.

2. Η περίοδος συγγραφής των υποχρεωτικών γραπτών εργασιών επηρεάζει «αρνητικά» την εμπλοκή των φοιτητών/τριών με τις ΥΔ των αντίστοιχων εβδομάδων.

Στη ΘΕ ΕΤΑ50, η ενασχόληση με τη συγγραφή της γραπτής εργασίας ξεκινά από την 8η ΕΜ. Την ίδια εβδομάδα παρατηρείται κάμψη στην υποβολή των ΥΔ στην αντίστοιχη ΕΜ. Από την 9η ως και την τελευταία ΕΜ, η πλειονότητα των ΥΔ υποβάλλονται στην επαναληπτική, τελευταία εβδομάδα, δηλαδή λίγο πριν τη λήξη της προθεσμίας.

3. Το ¼ περίπου των δραστηριοτήτων, υποβάλλεται λίγο πριν τη λήξη της προθεσμίας υποβολής.

Η πρακτική που διαφαίνεται, να συμπληρώνονται και να υποβάλλονται οι δραστηριότητες προς το τέλος της θεματικής ενότητας (14η εβδομάδα επανάληψης) και όχι κατά τη διάρκεια της κάθε ΕΜ, ίσως, έρχεται σε αντίθεση με τον εμπεδωτικό και ανατροφοδοτικό χαρακτήρα των δραστηριοτήτων και τον ρόλο που διαδραματίζουν σε ένα εξ αποστάσεως πρόγραμμα (West-Lionarakis, 2001). Στον αντίποδα, η ελευθερία στην επιλογή του χρόνου ενασχόλησης με το υλικό και την υποβολή των δραστηριοτήτων, αποτελεί την πρακτική εφαρμογή του ανοικτού χαρακτήρα του προγράμματος και της γενικότερης φιλοσοφίας της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας και διδασκαλίας. Ενδεχομένως θα πρέπει να επανεξεταστεί στο σημείο αυτό η ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία επιλογών και την εξασφάλιση μιας ποιοτικής ενασχόλησης με το εκπαιδευτικό υλικό, κάτι που η «μαζική» υποβολή ίσως αδυνατεί να εξασφαλίσει.

4. Το είδος της δραστηριότητας επηρεάζει τα ποσοστά ολοκλήρωσης.

Ειδικά στην υποβολή της υποχρεωτικής δραστηριότητας που αφορά την 3η εβδομάδα μελέτης, τα ποσοστά υποβολής παρουσιάζονται χαμηλότερα από όλες τις υπόλοιπες. Η συγκεκριμένη ΕΜ παρουσιάζει μια σχετική δυσκολία στην ύλη που διαπραγματεύεται, καθώς εισάγει τους βασικούς θεωρητικούς θεμελιωτές της ΑεξΑΕ. Παράλληλα, πρόκειται για την 1^η δραστηριότητα που προτρέπει τους/τις φοιτητές/φοιτήτριες να λειτουργήσουν σε ομάδες, να επιλέξουν ανάμεσα σε διαφορετικά θεματικά πεδία αυτό, με το οποίο θέλουν να απασχοληθούν και να οργανώσουν προαιρετικά μια παρουσίαση.

Σύμφωνα με τα δεδομένα φαίνεται πως η δυσκολία εμπλοκής με τη συγκεκριμένη ΥΔ δεν επιλύεται με την ολοκλήρωση της 14ης εβδομάδας (εξ ου και τα χαμηλότερα τελικά ποσοστά υποβολής δραστηριοτήτων για την 3^η ΕΜ).

Από τις παραπάνω διαπιστώσεις παρατηρείται ότι, οι παράγοντες που επηρεάζουν την εμπλοκή των φοιτητών/τριών με τις ΥΔ όπως διαφαίνεται από την πορεία που έχει καταγραφεί στο ΣΔΜ, σχετίζονται με το πέρασμα του χρόνου (πιθανή κόπωση), τις παράλληλες υποχρεώσεις στο ίδιο το μεταπτυχιακό πρόγραμμα (γραπτές εργασίες)

και παράλληλο φόρτο (ανάληψη δύο ΘΕ ταυτόχρονα), τη γενικότερη τάση για «υποβολή της τελευταίας στιγμής», αλλά και την ίδια τη φύση της εκάστοτε ΥΔ. Φυσικά, δεν λαμβάνουμε καθόλου υπόψη εδώ τους προσωπικούς, κοινωνικούς, επαγγελματικούς, οικογενειακούς, κ.ά., για τον/την κάθε συμμετέχοντα/συμμετέχουσα, λόγους που επηρεάζουν την πορεία της υποβολής των ΥΔ.

Προτού ολοκληρώσουμε με το τελευταίο ερώτημα που μας απασχόλησε, οι παραπάνω διαπιστώσεις, σε συνδυασμό με την προσωπική εμπλοκή του καθενός από τους γράφοντες ως Καθηγητές-Σύμβουλοι και τις άτυπες συζητήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων (ΟΣΣ), οδηγούν στις ακόλουθες προτάσεις:

1. Οι 12 ΥΔ παρουσιάζουν ομοιομορφία ως προς το τι ζητάνε από τους φοιτητές/ τις φοιτήτριες (ανάπτυξη σύντομου κειμένου) και αντίστοιχα το τι ανατροφοδότηση δίνουν. Η εναλλαγή στη μορφή των δραστηριοτήτων ενδεχόμενα να μείωνε τη σταδιακή κόπωση που εμφανίζεται μετά την 6^η ΕΜ.
2. Οι γραπτές εργασίες είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό μαθησιακό εργαλείο και εργαλείο βαθμολόγησης των φοιτητών/φοιτητριών. Θα πρέπει να υπάρχει ειδική μέριμνα, ώστε τις συγκεκριμένες εβδομάδες, όπου οι φοιτητές/φοιτήτριες εστιάζουν στη συγγραφή αυτών, οι ΥΔ να είναι πιο «ανοικτές» στο τι ζητάνε, π.χ. να μην απαιτείται συγγραφή κειμένου, να γίνεται αξιοποίηση των ερωτήσεων κλειστού τύπου ή ακόμα και να υπάρχει εβδομάδα (καταληκτική ημερομηνία υποβολής εργασίας) χωρίς ΥΔ. Έτσι δίνεται μεγαλύτερη αξία τόσο στην ίδια τη γραπτή εργασία, όσο και στις υπόλοιπες ΥΔ. Πιθανώς με αυτό τον τρόπο να παρατηρηθεί μείωση και στο φαινόμενο της «υποβολής της τελευταίας στιγμής».
3. Οι Καθηγητές-Σύμβουλοι θα πρέπει να συμμετέχουν πιο ενεργά στην υποστήριξη των φοιτητών/φοιτητριών στην εκπόνηση των δραστηριοτήτων. Η υπάρχουσα ευελιξία στον χρόνο παράδοσης των εργασιών, άρα και στον ρυθμό ενασχόλησης με αυτές, δημιουργεί έναν αναπόφευκτο περιορισμό κατά τη διεξαγωγή των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων, αλλά και τη γενικότερη εμπλοκή των Καθηγητών-Συμβούλων με τις ΥΔ. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι ο χρόνος/ρυθμός παράδοσης διαφέρει, οι ΥΔ δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω επεξεργασίας κατά τη διάρκεια των ΟΣΣ, άρα δεν μπορούν να συζητηθούν στο πλαίσιο της ομάδας του τμήματος. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, παρότι είναι καταγεγραμμένο μόνο στα εσωτερικά πρακτικά της Ομάδας Διδακτικού Προσωπικού (ΟΔΠ), ότι οι φοιτητές επιθυμούν την εμπλοκή των Καθηγητών-Συμβούλων τους στην περαιτέρω ανάλυση και συζήτηση των δραστηριοτήτων, ως ενισχυτικό της ενδεικτικής προσέγγισης-απάντησης που τους δίνεται από το προκατασκευασμένο εκπαιδευτικό υλικό. Επιπρόσθετα, οι Καθηγητές-Σύμβουλοι θα πρέπει να λειτουργήσουν περισσότερο ως διευκολυντές στις δραστηριότητες που αναγνωρισμένα πλέον παρατηρείται δυσλειτουργία, όπως στην ΥΔ της 3^{ης} ΕΜ που αναφέραμε παραπάνω.

Όλα τα παραπάνω οδηγούν στο τελευταίο ερώτημα που μας απασχόλησε σε αυτή την εργασία και που αφορά το «κατά πόσο το υλικό μελέτης, μέσα από τη διαδικασία των εβδομαδιαίων υποχρεωτικών δραστηριοτήτων, επαληθεύει αρχικά το αλληλεπιδραστικό (διαδραστικό) του γνώρισμα, αλλά κυρίως κατά πόσο εξυπηρετεί τον εμπεδωτικό και ανατροφοδοτικό του χαρακτήρα και επακόλουθα τον παιδαγωγικό του σκοπό;»

Είναι καταγεγραμμένο ότι, ενώ οι ΥΔ δεν είναι ουσιαστικά «υποχρεωτικές», εντούτοις η πλειοψηφία των εμπλεκόμενων αποφασίζει να ασχοληθεί με αυτές και να τις υποβάλει στο σύστημα. Μάλιστα, κατά τις πρώτες εβδομάδες μελέτης οι φοιτητές/φοιτήτριες ακολουθούν σχεδόν «ευλαβικά» το πρόγραμμα σπουδών. Με το πέρασμα των εβδομάδων και την προσθήκη επιπλέον υποχρεώσεων (γραφτές εργασίες), οι οποίες μάλιστα είναι καθοριστικές για την επιτυχή ολοκλήρωση της ΘΕ (ενδεχόμενη αποτυχία στη γραπτή εργασία δεν επιτρέπει τη συμμετοχή στις τελικές εξετάσεις), ο αριθμός των υποβολών ανά εβδομάδα φθίνει, για να αυξηθεί κατακόρυφα στις ημερομηνίες που βρίσκονται κοντά στην ημερομηνία λήξης.

Ένα ερώτημα που προκύπτει από τη μελέτη της πορείας των υποβολών είναι, σε τι βαθμό μπορεί η ενασχόληση με τις ΥΔ να χαρακτηριστεί δημιουργική εμπλοκή, αν αυτές υποβάλλονται μαζικά, λίγο πριν τη λήξη της προθεσμίας; Τελικά, για αυτήν την περίπτωση, η απόφαση εμπλοκής με τις δραστηριότητες είναι πράγματι δημιουργική ή γίνεται μηχανιστικά με σκοπό την ολοκλήρωση του αριθμού των διαθέσιμων δραστηριοτήτων για το «πλήρες κλείσιμο» του portfolio; Τα ερωτήματα που εγείρονται χρήζουν φυσικά περαιτέρω διερεύνησης με τη συνδρομή των άμεσα εμπλεκόμενων, δηλαδή των φοιτητών και των φοιτητριών.

Σε κάθε περίπτωση, η πολύπλευρη υποστήριξη από τους Καθηγητές-Συμβούλους, η εναλλαγή του είδους των δραστηριοτήτων, ο προσεκτικός σχεδιασμός των ΕΜ που σχετίζονται με την ενασχόληση με τη γραπτή εργασία, μπορούν να ενισχύσουν τη δημιουργική και ουσιαστική εμπλοκή των φοιτητών/φοιτητριών με τις ΥΔ. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας εγείρουν ερωτήματα ως προς τον τρόπο χρήσης, αλλά και αξιοποίησης των υποχρεωτικών δραστηριοτήτων από τους φοιτητές/τριες της ΘΕ της ΕΤΑ50 όπως αυτά διαπιστώθηκαν μέσα από την άντληση και ανάλυση των δεδομένων από την πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται σε επόμενη μελλοντική έρευνα να αποτυπωθούν και οι απόψεις και αντιλήψεις ενός σημαντικού δείγματος φοιτητριών και φοιτητών της συγκεκριμένης ΘΕ γύρω από τη χρησιμότητα, σκοπιμότητα, δυσκολία, ευκολία χρήσης, δυσκολίας κατανόησης των ζητούμενων κ.λπ., των δραστηριοτήτων, ώστε να διερευνηθούν και να ερμηνευθούν περαιτέρω και τα αίτια των αποτελεσμάτων που παρουσιάστηκαν στην παρούσα μελέτη, αλλά και να καταγραφεί η προσωπική γνώμη τους σχετικά με την εμπέδωση και την ανατροφοδότηση του υλικού μελέτης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αναστασιάδης, Π., & Καρβούνης, Α. (2010). Απόψεις των μεταπτυχιακών φοιτητών της Θεματικής Ενότητας ΕΚΠ 65 «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» για το ρόλο και την αποστολή του Καθηγητή Συμβούλου στο ΕΑΠ. *Open Education*, 6 (1&2), 79-91. doi: 10.12681/jode.9752
- Αρμακόλας, Σ., Παναγιωτακόπουλος, Χρ. (2021). Η τηλεδιάσκεψη και οι παιδαγωγικοί παράγοντες. Στο Χρ. Παναγιωτακόπουλος, Ευ. Μανούσου, Σ. Αρμακόλας, Α. Χαρτοφύλακα, Θεματική Ενότητα ΕΤΑ60: Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση: online learning και e-learning (σσ. 54-67). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Βασάλα, Π. (2003). Η επικοινωνία των σπουδαστών της Μεταπτυχιακής Θεματικής Ενότητας Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *2ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 28-30 Μαρτίου 2003, 296-306. Αθήνα: Προπομπός.
- Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (2021). Εκπαίδευση & Τεχνολογίες σε συστήματα εξ αποστάσεως διδασκαλίας και μάθησης-Επιστήμες της Αγωγής (ΕΤΑ). Ανακτήθηκε στις: 19/08/2021, Διαθέσιμο στο: <https://www.eap.gr/education/postgraduate/biannual/education-and-technology-in-distance-learning-and-learning-systems-education-sciences/>
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, Αθήνα: Προπομπός.

- Λιοναράκης, Α. (2006). Προς μία θεωρία της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης - η εξέλιξη της πολυπλοκότητάς της. Στο: Α. Λιοναράκης. (Επιμ.). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.
- Λιοναράκης, Α. & Σπανακά, Α. (2020). *Εκπαιδευτικό υλικό ΕΤΑ50: Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: θεωρία θεσμοί και λειτουργίες*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μανούσου, Ευ. (2008). *Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας, ολιγοθέσιων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας*. Διδακτορική διατριβή. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μανούσου, Ευ. (2021). Στοιχεία οργάνωσης e-learning στη σχολική και όχι μόνο εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στο Χρ. Παναγιωτακόπουλος, Ευ. Μανούσου, Σ. Αρμακόλας, Α. Χαρτοφύλακα, Θεματική Ενότητα ΕΤΑ60: Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση: online learning και e-learning (σσ. 122-136). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μουλά, Σ. (2017). Η Ποιότητα και τα Αποτελέσματα της Ανατροφοδότησης των Γραπτών Εργασιών στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης κ.ά. *9ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Ο Σχεδιασμός της Μάθησης*. Αθήνα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.1103>
- Νικολάκη, Ε., Κουτσούμπα, Μ. & Λυκεσάς, Γ. (2013). Οι Γραπτές Εργασίες και οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις ως σημαντικά παιδαγωγικά εργαλεία στην υποστήριξη στρατηγικών αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης στο περιβάλλον του ΕΑΠ. Στο Α. Λιοναράκης: *7ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Μεθοδολογίες Μάθησης*. Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.538>
- Τζιμογιάννης, Α. (2017). Ηλεκτρονική μάθηση. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Creswell, J. W. (2016). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση – Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση, Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας (2η έκδοση)*. Εκδοτικός Όμιλος Ίων, Αθήνα.
- Koustourakis, G. (2015). Could the evaluation of written essays affect tutor-student communication in distance learning? Perceptions of Open University postgraduate students. *Educational Journal of the University of Patras UNESCO Chair*. DOI: <https://doi.org/10.26220/une.2237>
- Stake, R.E. (1995). *The Art of Case Study Research*. SAGE Publications Ltd., London.
- Yin, R.K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods* (4th ed.). Sage, London.